

Odgovori stručnjaka na pitanja i nedoumice roditelja u vezi sa vakcinama i imunizacijom

Pitanja i nedoumice roditelja prikupljena su uz pomoć [onilne savjetovalista trudnica i mama](#) koje vodi Udruženje TIM i koje broji preko 30 000 članica. Navedene odgovore pripremio je [UNICEF u BiH](#) u saradnji sa međunarodnim timom epidemiologa, pedijataru, neuropedijataru i specijalistima javnog zdravlja, uz korištenje relevantnih medicinskih izvora.

Da li dijete koje je alergično na bjelance, a uz to ima atopijski dermatitis, može da primi MMR? Mišljenja pedijataru sa kojima sam razgovarala su podijeljena.

Alergija na jaja nije kontraindikacija za MMR vakcinu. Istina je da se jaja koriste u jednoj fazi razvoja vakcina protiv malih boginja (krzamac) i zaušnjaka. Dokazano je da ova vakcina ne uzrokuje alergijske reakcije. Svaki dom zdravlja gdje se daje vakcina svakako ima i set za anti-šok terapiju. Preporučuje se da se djeca koja su ranije imala teške reakcije u vidu anafilaktičkog šoka, odnosno kardio-respiratorni zastoj zbog alergije na jaja, zadrže pola sata nakon vakcinacije u domu zdravlja. Nakon tog perioda mogu slobodno da idu kući, jer se alergijska reakcije neće desiti nakon tog perioda.

Atopijski dermatitis nije kontraindikacija, osim za vakcinu protiv velikih boginja (variola vera) koja se ne koristi već skoro 50 godina. Ta bolest je iskorijenjena zahvaljujući vakcini.

Zašto se ne radi krvna slika djeci prije vakcine? Zašto se ne rade detaljni pregledi prije vakcine?

Svaki ljekar može pogledom na dijete da utvrdi da je dijete u akunoj fazi bolesti ili ima visoku temperaturu, te davanje vakcine može biti odloženo. Nema razloga da se radi krvna slika niti detaljni pregled, jer iz zdravstvenog kartona se lako vidi koja djeca imaju trajne kontraindikacije za vakcinaciju. Kontraindikacije su izuzetno rijetke. Djeca koja imaju “slabiju” krvnu sliku imaju više razloga da se vakcinišu, jer su oni pod većim rizikom u slučaju da se zaraze bolešću. Naravno,

roditelje niko ne sprečava da prije zakazane vakcinacije zatraže detaljan pregled sa krvnom slikom, ako će im to pomoći da odgovorno i redovno imuniziraju djecu.

Koliko su kvalitetne vakcine i pouzdane na području BiH?

Sve vakcine u BiH koje se koriste u domovima zdravlja su prošle rigorozne kontrole od strane Svjetske zdravstvene organizacije, zemlje proizvođača i [Agencije za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine](#). Nema ni jednog razloga za sumnju u kvalitet vakcina.

Zašto nakon nekog vremena otekne vakcina? Da li je to normalna pojava i treba li se čime tretirati?

Radi se o čestoj i neškodljivoj reakciji na primljenu injekciju koja se sama povuče, obično već sljedećeg dana. Otok na ubodnom mjestu vakcine, spada u očekivane postvakcinalne reakcije, a roditelji uvijek prilikom vakcinacije dobiju informaciju kako da se odnose prema tome – hladni oblozi i sl. U slučaju BCG vakcine, ožiljak je čak poželjna i očekivana reakcije. Samo ako oteklina traje duže od tri dana i praćena je temperaturom preko 38.5 C treba se obratiti ljekaru. Oticanje na mjestu vakcinacije se može javiti i nakon DTP – IPV vakcine, češće ukoliko je u dojenačkoj dobi data acelularna vakcina sa komponentom protiv velikog kašlja. To je uobičajena pojava, a otok se sam povuče nakon nekoliko dana. Mogu se, u konsultaciji sa pedijatrom, primjenjivati hladne obloge ili lijek protiv bolova dok otok traje.

Odakle dobivamo vakcine? Da li su one ispravne i 100% sigurne za našu djecu?

Sve vakcine su nabavljene od proizvođača koji su pristuni na BiH tržištu više decenija i pokazali su dokazan kvalitet. Većina vakcina, dolazi od proizvođača baziranih u zemljama EU, visoko razvijenih zemlja kako sto je Južna Koreja ili zemalja u okruženju, kao sto je slučaj sa BCG vakcinom koja se koristi od ranih pedestih godina prošlog vijeka.

Vrsta cjeviva	Naziv cjeviva	Proizvođač
BCG	BCG cjevivo	Institut za virusologiju, vakcine i serume - Torlak, Srbija
DTaP + IPV	Tetraxim	Sanofi Pasteur S.A., Francuska
DTaP + IPV + Hib	Pentaxim	Sanofi Pasteur S.A., Francuska
Hep B	Euvax B	LG Life Sciences, Južna Koreja: ino-isporučitelj Sanofi Pasteur
	Engerix B	GlaxoSmithKline Biologicals, Belgija
dT	Ditevaxal T - za odrasle	Institut za virusologiju, vakcine i serume - Torlak, Srbija
DT	Ditevaxal T - za djecu	Institut za virusologiju, vakcine i serume - Torlak, Srbija
OPV	bOPV type 1 & 3	Sanofi Pasteur S.A., Francuska
MRP	Priorix	GlaxoSmithKline Biologicals, Belgija

Vakcina, kao i svaki drugi lijek, mora proći rigoriznu kontrolu i dobiti dozvolu prije stavljanja u promet. Dozvolu izdaje [Agencija za lijekove i medicinska sredstva u BiH](#), čime garantuje njihovu pouzdanost i kvalitet.

Da li kontrola nabavke vakcina te neadekvatan transport istih u domove zdravlja ili neadekvatno lagerovanje u lokalnim ambulantom mogu dovesti do promjene u sadržaju vakcina? Ako mogu, kako ta promjena odnosno "kvarljivost" utječe na organizam?

Kontrola, transport i čuvanje vakcina u „hladnom lancu“ su vrlo važni za kvalitet vakcina i u BiH se poštuju visoki standardi “hladnog lanca”.

Važno je napomenuti da u slučaju da je “narušen hladni lanac”, vakcina jedino gubi potentnost da izazove očekivanu i poželjnu reakciju organizma. Time vakcina **ne postaje toksična** ili na drugi način štetna za organizam. Svaka majka koja sumnja da je dijete primilo “slabu” vakcinu može da zahtijeva da se vakcinacija ponovi. Nema nikavih rizika od primanja još jedne doze, naprotiv, to može samo pojačati imuni odgovor organizma.

Da li je ispoštovan hladni lanac, i ko nam to garantuje?

Na nivou Doma zdravlja, sve vakcine iz Programa imunizacije se moraju čuvati u friziderima na temperaturi od +2C do +8C.

U domovima zdravlja se kontinuirano prati skladištenje vakcina u rashladnim uređajima i bilježi. Prije svake aplikacije provjeri se svaka pojedinačna doza.

Pažljivo se prati temperatura čuvanja vakcine, a postoje i indikatori i alarmi koji isključuju svaku bočicu koja nije pažljivo čuvana. Pitajte slobodno svog doktora ili medicinsku sestru da li je vakcina čuvana na pravi način i da li se upotrebljava čist špric i igla. U slučaju sumnje, obratite se Zavodu za javno zdravstvo.

Da li je dovoljno pitanje pedijatra da li je dijete zdravo te mu pregledati grlo i nakon toga mu dati vakcinu kada se zna da od zaraze nekim virusom do pojave simptoma može proći od 48 do 72 sata?

Ništa se neće desiti i ako se da vakcina djetetu koje je u početnoj fazi infekcije drugim uzročnikom. Danas se rutinski preporučuje vakcinacija i djece koja su zaražena HIV-om. Svaki ljekar ima listu kontraindikacija za vakcine.

Zašto se kod nas potencira davanje MMR od 12 do 15 mjeseca, kada se sa tom vakcinom ne može ni zakasniti ako se da sa 36 mjeseci, kada se psihomotorni razvoj djeteta već razvio.

Dijete je do 9 mjeseca zaštićeno antitijelima koje je primilo od majke. Poslije 9 mjeseca, ta antitijela se gube kod velikog broja djece, te oni postaju osjetljiva na virus malih boginja te ga treba vakcinisati na vrijeme – 12-15 mjeseci je najbolje vrijeme i koristi se u svim zemljama Evrope i USA – dakle ne samo kod nas. Dokazano je da ova vakcina nema nikakav negativan uticaj na psihomotorni razvoj djeteta. S druge strane, komplikacije oboljevanja od malih boginja mogu ostaviti teške posljedice na razvoj djeteta, čak i smrtonosni ishod, i nema razloga da iko preuzima rizik i izlaže se bolesti.

Da li je zapušten nos/nos koji curi i/ili kašljanje dovoljan razlog za odlaganje vakcine?

Nikakav. To je čak razlog više za davanje vakcine.

Da li je istina da djeca koju imaju intolerancu na mlijeko i mliječne proizvode, te alergiju na jaje ne smiju biti cijepljena?

Vakcinacija nema nikakve veze sa intolerancijom na mlijeko, a u slučaju dokazane alergije na jaja, dovoljno je dijete zadržati pola sata u domu zdravlja na opservaciji nakon primljene MMR vakcine.

Molim vas pojašnjenje vezano za vakcinisanje djece sa Atopijskim dermatitisom. U Njemačkoj konkretno ne prakticira se vakcinacija djece sa ovim imunološkim poremećajem, dok kod nas ne obraća se pažnja na to.

Dijete sa atopijskim dermatitisom se prati i terapijski se rješava stanje akutnog procesa, sa ekstenzivnim promjenama na koži. Obzirom da je atopija vrsta preosjetljivosti, to nije kontraindikacija za vakcinaciju.

Da li smiju vakcinisati djeca koja imaju besežitis (uvećane limfne čvorove u pazušnoj jami)?

Nekih 2-4 posto djece dobije besežitis kao reakciju na BCG vakcinu koja se daje prvog dana života. Međutim to je prolazna pojava, koja se sama povuče prije trećeg mjeseca života, kada je zakazana prva sljedeća vakcina.

Mnogi pedijatri savjetuju preventivno davanje npr. paracetamol sirupa nakon vakcine. Da li je to ispravno? Ili je bolje reagovati adekvatno ukoliko dođe do pojave temperature nakon vakcinacije?

Mala i kratkotrajna temperatura je znak da organizam počinje da reaguje na vakcinu i to je normalna, čak poželjna pojava. Samo ako je temperatura iznad 38.5 C, treba konsultovati pedijatra i eventualno uzeti paracetamol. Nema razloga za rutinsko davanje paracetamola nakon vakcine.

Trudna sam, a imam reumatoidni artritis, koliko je preporučljivo vakcinisati dijete s obzirom na predispoziciju da i dijete sutra može imati isto oboljenje.

Apsolutno je potrebno što prije zaštititi dijete vakcinama da bi imalo mnogo bolje šanse da postane zdrava majka u budućnosti.

Kada se dovede dijete na vakcinaciju zasto pedijatri ne žele pokazati roditeljima rok, sastav i nuspojave vakcine, niti žele razgovarati o tome? Kako može biti sigurno davanje vakcine pored tolikih i takvih nuspojava navedenih od strane proizvođača? Koliko traje imunitet od svake vakcine? I kako da znamo da li će dijete steći imunitet određenom vakcinom, tj. da li će se vakcina "primiti"?

Vakcina je kontrolisana prije nego dođe do pedijatra. Nema razloga da pedijatar ne pokaže rok trajanja roditelju, ako to roditelj traži. Što se tiče uputstva, pedijatri su dužni da se pridržavaju uputstva koja je donijela struka (zavodi za javno zdravlje i svjetska zdravstvena organizacija) nezavisno od proizvođača i vakcina.

Imunitet od vakcine traje dovoljno dugo da pruži zaštitu djetetu u periodu kada je najosjetljivije na oboljevanje. Neke vakcine je potrebno davati više puta (druga doza, re-vakcinacija) upravo zato da bi se nivo imuniteta podigao i održao što duže.

U slučaju nuspojava, ko je odgovoran?

Doktor medicine koji provodi imunizaciju i prilikom imunizacije utvrdi postojanje popratne pojave, u svakom pojedinačnom slučaju je obavezan najkasnije u roku od 24 sata izvijestiti Zavod za javno zdravlje Federacije BiH i nadležni kantonalni zavod.

Postoje nuspojave koje su prolazne i očekivane reakcije na vakcinu (crvenilo, iritacija mjesta uboda, povišena temperatura, blagi simptomi bolesti). Izuzetno rijetko, moguće je da dođe i do komplikacija koje je potrebno prijaviti i poslije toga istražiti.

Bitnost revakcinacije, šta ukoliko se ne primi jedna doza vakcine (revakcinacija)?

Re-vakcinacije su vrlo važne. Treba nastojati da se sve vakcine dobiju na vrijeme da bi se nivo imuniteta održao na što višem nivou i da biste bili sigurni da ste što bolje zaštićeni. Zaštita će trajati i ako se preskoči jedna doza, ali treba tražiti da se "propuštena" doza dadne djetetu što je prije moguće.

Da li se može zakasni sa revakcinacijom (npr. do koje dobi dijete može primiti 3 dozu de te per)?

Vakcine treba primiti što prije da bi se stvorila odbrana organizma – svako odlaganje vakcinacije otvara “prostor” virusima i bakterijama da napadnu dijete. Dakle, što prije to bolje. Ne treba dozvoliti da nas bolest pretekne.

Zašto u nekim zemljama postoje odstupanja po pitanju vakcina koje se daju (npr. u nekim zemljama BSG vakcina nije više u kalendaru redovne vakcinacije jer se sad tuberkuloza tretira kao izlječiva bolest) i vremena vakcinisanja (npr. u nekim zemljama 3 doza de te per ide sa 12 mjeseci starost)?

Sa uvođenjem novih vakcina doba kada se daje treća doza DTP se pomjera, ali samo u okviru prve godine života. Djecu treba štititi vakcinacijom u periodu kada su najosjetljivija, dakle u novorođenačkoj i dojenačkoj dobi.

BCG je izbačen u nekim zemljama, koje imaju nivo tuberkuloze mnogo niži nego kod nas. BCG pruža zaštitu protiv komplikovane tuberkuloze u ranom uzrastu.

Koji vremenski period nakon vakcinacije vakcina štiti dijete, tj. do kad se zadržavaju antitijela stvorena vakcinama u organizmu i da li sa godinama njihov efekat slabi?

Zaštita nekim vakcinama slabi vremenom, pa se zbog toga djeca revakcinišu da bi se produžilo trajanje zaštite. Većina vakcina, nakon što se prime sve doze iz kalendara vakcinacija pruža doživotni imunitet protiv bolesti sa visokim stepenom zaštite (preko 98-99%).

Da li postoji mogućnost da organizam ne reaguje na vakcinu i ne stvore se antitijela od apliciranih antigena (kao što je slučaj sa BSG vakcinom), da li postoji takva mogućnost i sa drugim vakcinama?

Postoji samo ako je vakcina izgubila potentnost ako je bila izložena ekstremnim temperaturama. Za sve vakcine je određen optimalni broj doza i najbolji period davanja u odnosu na uzrast i dob djeteta – to je kalendar vakcinacije. U BiH kalendar je usklađen sa preporukama Svjetske zdravstvene organizacije.

Da li se BCG vakcina ikad daje oralno?

Ne. To bi bilo pogrešno davanje.

Jesu li vakcinisana djeca ugrožena od nevakcinisane?

Ona koja su potpuno vakcinisana nisu ugrožena. Međutim, uvijek postoji procenat djece koja nisu primila sve doze vakcina, ili ih nisu primila na vrijeme i ona su izložena riziku. Nema razloga da neko oboli zbog samovolje roditelja i odbijanja vakcinacije. Obuhvat vakcinama od 90 posto znači da je 10 posto djece i dalje izloženo riziku. Svi koji nemaju apsolutnu kontraindikaciju, treba da se vakcinišu.

Mene zanima da li cijenjena gospoda koja će nam odgovarati na pitanja vakcinišu svoju djecu? Budući da su oni stručnjaci i upoznati su sa svim posljedicama vakcinisanja ili ne vakcinisanja baš bih voljela da znam za koju opciju su se oni odlučili. Budući da je sve ovo oko vakcina jako konfuzno i čovjek ne zna više šta da misli.

Da. Molimo roditelje da ne nasjedaju na priče o tome kako zdravstveni radnici ne vakcinišu svoju djecu.

Da li u sastavu vakcine postoje materije koje su zakonom kategorisane kao opasne, kancerogene, teratogene, mutagene, bilo koje kategorije?

Ne postoje. Sve što je u vakcinama je u okviru zakona ili standarda Svjetske zdravstvene organizacije i Evropske unije.

Da li je tačno da se u vakcini nalaze aluminijum, formaldehid, živa, antibiotici?

Istina je. Bez ovih materija vakcine ne bi mogle održati svoj potencijal i neškodljivost na dužu stazu. Međutim ove materije se u vakcinama nalaze u tragovima i u količinama koje su neškodljive za organizam. S druge strane, bakterije i virusi, protiv kojih se vakcine koriste, nose visoki rizik od oboljevanja, teških komplikacija, pa i smrti.

Da li su vakcine prošle kontrolu od strane referentne domaće ustanove koja je zadužena za kvalitet vakcina? Koja ustanova u BiH garantuje kvalitet vakcina?

[Agencija za lijekove i medicinska sredstva Bosne i Hercegovine](#) koja je dio Evropske mreže agencija za kontrolu kvaliteta medicinskih proizvoda.

Da li proizvođač garantuje da je vakcina potpuno bezopasna za dijete?

Proizvodnja vakcine je proces koji traje oko dvije godine. Tokom tog procesa, 70% vremena se provde u kontroli kvaliteta i svaka doza vakcine se testira oko sto puta. Proizvođač garantuje da je vakcina u okviru propisanog standarda, koji je mnogo viši nego za većinu lijekova. Rizici postoje, ali oni su minimalni. Koristi od vakcine su neuporedivo veće od bilo kakvog rizika od vakcine.

Ko je odgovoran u slučaju da se dijete vakciniše a ipak oboli od bolesti protiv kojih je vakcinisano?

To su izuzetno rijetke pojave – ali teorijski moguće. Vakcine (ako se daju sve doze na vrijeme) pružaju dugotrajnu i visoku zaštitu, i preko 98%. Odgovorni su isti oni koji dovedu do pada pokrivenosti imunizacijom i kolektivnog imuniteta.

Koje reakcije na vakcine važe za uobičajne?

Crvenilo, iritacija mjesta uboda, povišena temperatura, slabost, blagi simptomi bolesti.

Da li su uobičajne negativne reakcije, poželjne reakcije? Ako jesu, zašto se u uputstvu svrstavaju pod neželjene efekte?

Zato što tako pravila proizvodnje i distribucije lijekova zahtjevaju da proizvođač, privatni sektor, uključi te informacije u uputstva. Svaki ljekar ima i listu neželjih reakcija koje su usklađene sa

informacijama iz nezavisnih, naučno potvrđenih izvora kao što je Svjetska zdravstvena organizacija ili ECDC.

Da li vakcine simuliraju imuni sistem ili ne? Da li može da se desi da pored kratkotrajne simulacije dođe i do dugotrajne pretjerane simulacije (tkzv. ASIA sindrom)?

Ne postoji pretjerana stimulacija.

Iz kojih razloga imuno-oslabljena djeca ne smiju biti vakcinisana? Da li vakcina možda ima negativno dejstvo na imuni sistem djeteta?

Ovo je jedan od mitova o vakcinama. Imuno-oslabljena djeca smiju biti vakcinisana.

Da li je istina da u Evropi Polio-OPV vakcina u ekstremnim slučajevima uzrokuje dugotrajnu paralizu u smislu postvakcinalni Poliomyelitis? Da li je to kod sadašnje vakcinacije isključeno?

Takvi slučajevi su teoretski mogući, ali ne kod djece koja su ranije primila bar jednu dozu polio vakcine. U posljednjih pet godina, bila su dva slučaja u Ukrajini – kod kojih su se svi simptomi povukli nakon dvije nedelje.

Da li vakcinisana djeca imaju poboljšan imuni sistem i da li su manje bolesna od djece koja nisu vakcinisana? Postoje li istraživanja koja to potvrđuju?

Tako je. Postoje brojna istraživanja koja to potvrđuju.

Tzv. žive vakcine (npr.MRP), kako objašnjava literatura, izazivaju lakšu varijantu bolesti protiv koje se vakciniše. Dešava li se u praksi da dijete oboli istovremeno od tri bolesti (zaušnjaci, rubeola, boginje)?

Tzv. žive vakcine sadrže oslabljeni uzročnik bolesti, koji ne može izazvati bolest, ali može izazvati poželjnu reakciju imunog sistema djeteta. MMR vakcinom se istovremeno daju antigeni protiv tri bolesti, jer dijete u periodu od 12 do 15 mjeseci postaje više izloženo tim bolestima.

Moguće je dobiti više bolesti istovremeno, ali nema razloga da se to desi kad imate vakcine koje vas mogu zaštititi.

Poznato je da vakcine sadrže npr. aluminijevu sol za koju se zna da izaziva alergije i poremećaje CNS-a, pa ako možete da objasnite šta takvi sastojci traže u organizmu vakcinisanog djeteta?

Aluminijeve soli se dodaju jer pojačavaju efekte vakcine. Soli se nalaze u kolicinama koje nikako ne mogu izazvati alergiju ili bilo kakav efekat na CNS. Uskoro pripremamo i prevod ovih materijala.

Po primanju BCG vakcine, beba nije dobila ožiljak na ruci. Neki pedijatri savjetuju obaveznu revakcinaciju, a neki ne. Koji je vaš stav?

Nakon BCG vakcine, 5-10% djece neće razviti ožiljak. Ako imamo potvrdu iz porodilišta da je novorođenče dobilo vakcinu, ne treba ga ponovo vakcinisati. Ako dijete iz bilo kojeg razloga nije dobilo BCG vakcinu, obavezno se vakciniše do dobi od 5 godina.

Da li se već možda zna kada bi u BiH trebale doći nove polio vakcine? Ima li neki okvirni termin, jer koliko sam upoznata, negdje do kraja 2018 bi se trebale zamijeniti stare vakcine s novim.

Sve najnovije vakcine su već u upotrebi u BiH, kao dio pentavalentne vakcine ili kao posebna vakcina. Kako se približavamo konačnoj globalnoj eradikaciji (iskorjenjivanju) dječije paralize, tako se mijenjaju strategije i vakcine koje se koriste. Nikakve “stare” ili “zastarjele” vakcine se ne koriste u BiH.

Da li je negativna reakcija na jednu vakcinu dovoljan razlog da se ne prime revakcinacije? Npr dtp visoka temp, primljena infuzija u bolnici nakon prve vakcine, znači medicinski popraćena reakcija.

Apsolutno ne. Najveći broj reakcija je vezan za način davanja injekcija, ne za samu vakcinu.

Pozitivne vs negativne strane vakcina. Da li svako vakcinisanje znači i rizik od pojave neželjenih efekata tj. da li je vakcinisanje igra na sreću?

Rizici postoje, ali su oni nemjerljivo manji od rizika bolesti. Igramo se na sreću samo kada se ne vakcinišemo. Imunizacija je rezultat nauke, tehnologije i civilizacije. Ostalo je rezultat praznovjerja i straha.

Zašto se neželjene reakcije ne upisuju u kartone (crvenilo, temperatura , gnojenje kod BSG , otekline) nego se roditelji pošalju kući uz obrazloženje kako je to normalno i nema potrebe da se to zavede u karton?

Zato što su reakcije prolazne i ne predstavljaju patološku situaciju.

Svaka prijavljena promjena u zdravstvenom stanju djeteta, pa i očekivane nuspojave se dokumentuju u zdravstvenom kartonu djeteta i roditeljima se daju instrukcije i eventualno potrebna terapija. Svaka slijedeća vakcinacija počinje sa pitanjem pedijatra, kako je bilo sa prethodnom vakcinom.

Zbog čega niti jedan ljekar ni pedijatar ne može garantirati da vakcina neće naškoditi djetetu, a roditeljima se kaže da vakcinu daju na svoju odgovornost?

Svi lijekovi nose minimalan rizik i roditelji treba da budu potpuno upoznati s tim. Pedijatar koji dobro poznaje sve koristi od vakcina će to objasniti roditeljima. Takođe će upoznati roditelje sa njihovom odgovornošću usljed nevakcinisanja djeteta i rizicima koji iz toga proizilaze.

Kod neurorizičnih beba neuropedijatar kaže da on ne daje pismene suglasnosti za početak imunizacija ali niko dijete neće vakcinisati bez tog papira ? Ko je nadležan da da odobrenje?

Odobrenje se ne izdaje. Ukoliko neuropedijatar smatra da postoji kontraindikacija za određenu vakcinu, to mora stajati u zdravstvenom kartonu djeteta. Pedijatar koji je nadležan za imunizaciju, na osnovu toga odlučuje da li se dijete vakciniše ili ne.

Zašto roditelj na samoj vakcinaciji nema pravo vidjeti originalnu ambalažu, rok trajanja, sastav te uputstva od proizvođača?

Roditeljima nije zabranjeno vidjeti ambalažu, pitanje je šta roditelj može da vidi na toj ambalaži? Stručna služba Agencije za lijekove i medicinska sredstva BiH pregleda i ambalažu i stotine dodatnih dokumenata.

S obzirom da niko neće dati odobrenje za vakcinaciju, niti snositi odgovornost u slučaju komplikacija ili teških oboljenja ko odgovara? Koga sudski i pravno goniti u slučaju da vakcinacija dovede do težih oboljenja i invaliditeta?

Ne postoje naučni dokazi o ovakvim posljedicama vakcinacije. S druge strane, dokazano je da bolesti protiv kojih se vakciniše, mogu izazvati i trajna oštećenja i invaliditet. Pitanje je koliko je neko spreman snositi odgovornost za to i koga pravno goniti u slučaju epidemije, poput ove u Rumuniji, koja je odnijela 19 života djece.

Da li je istina da MMR vakcina može biti uzrok autizma?

NE! To je mit, čije je otkrivanje dovelo do suspenzije svih zdravstvenih radnika koji su učestvovali u falsifikovanju rezultata studije na osnovu koje je mit stvoren.

[Vaccines Do Not Cause Autism](#)

[16 years ago, a doctor published a study. It was completely made up, and it made us all sicker.](#)

Da li je tačan navod da vakcine u BiH imaju tri puta više žive nego što je dozvoljeno?

Ne. Živine soli, u količinama koje su neškodljive, postoje u nekim vakcinama. Ni jedna vakcina sa povećanim sadržajem žive ne može biti registrovana u BiH.

Zašto se vakcina i K vitamin daju rutinski svakoj novorođenoj bebi, bez da se roditelji pitaju da li to žele i bez da ih informišu o prednostima, odnosno štetnosti (šta je sa obavještenim pristankom)?

Zato što je to u najboljem interesu djeteta i jer za sve postoje čvrsti naučni dokazi.

K vitamin je prevencija hemoragične bolesti novorođenčeta, od koje su mnoge bebe stradale prije uvođenja ove procedure

Zašto se dijete vakciniše protiv Hepatitisa B, kad se zna da se ta bolest prenosi seksualnim putem i iglom te zaštita traje 7g? Molim medicinsko opravdanje te vakcine?

Hepatitis B je virus, koji se primarno prenosi putem krvi – tako da se i beba pri rođenju može inficirati od zaražene majke ili od porođaja u nesterilnoj sredini.

Vakcina i revakcinacija pružaju zaštitu do kraja života.

Zašto zdravstveni radnici ne objašnjavaju moguće nus-pojave uzrokovane vakcinisanjem, a iste kriju? Zašto vakcina mora biti nužna zaštita od svih bolesti koje se navode, ako se opet revaknisati dijete mora i ako vakcinisanjem štitimo samo neko vrijeme, šta u međuvremenu, nakon?

Niko ništa ne krije. Razgovarajte sa ljekarima. Neke vakcine djeluju duže, neke kraće, zbog toga se i radi revakcinacija. Smisao imunizacije je u stvaranju kolektivnog imuniteta. Ukoliko je 95% i više populacije procijepljeno, onda su zaštićeni svi (i nevakcinisani i oni kojima je zaštita od vakcine istekla). Većina bolesti protiv kojih se vakciniše se zovu dječije bolesti. Taj naziv nije nastao slučajno, jer se upravo javljaju najčešće među djecom, u kolektivima, vrtićima i školama.

Do koje starosti djeteta se treba primiti MMR vakcina?

Važno je da se prva doza primi u periodu 12-15 mjeseci, a druga doza pred polazak u školu. Posebno je važno prvu vakcinu primiti na vrijeme.

Šta može biti razlog da se BCG vakcina ne primi? Treba li je i mora li se, u tom slučaju, ista ponoviti?

Kontraindikacije za BCG vakcinu su AIDS, leukemija, maligna oboljenja, imunosupresivna terapija, dakle ništa što bi se moglo naći kod novorođenčadi u BiH.

Da li dijete treba da primi MMR vakcinu čim napuni godinu dana, ili ipak treba malo sačekati? Ovo pitanje iz razloga dovođenja u vezu ove vakcine i raznih poremećaja kod djece, konkretno pojave autizma nakon vakcinacije, o čemu je u posljednje vrijeme bilo dosta riječi. Hvala.

Nikako ne treba odgađati prvu MMR vakcine. Dokazano je da nema veze između vakcine i “raznih” poremećaja. To su sve [dezinformacije koje su naučno opovrgnute](#).

Zašto ne možemo dobiti sastav vakcine tj ambalažu u kojoj je bila vakcina?

Možete. U [Agenciji za lijekove i medicinska sredstva BiH](#). Međutim, koliko mi znamo, samo tri stručnjaka u BiH su kvalifikovani da tumače sastav vakcina i sva tri imaju doktorat iz farmacije.

Zašto nemamo pravo izbora?

Zato što vakcinacija nije pitanje izbora. Pravo je pravo dok god ne ugrožava druge. Kome pada na pamet da bira između zdravlja i bolesti?

Da li vakcine mogu izazvati traume kod djece pogotovo novorođenčadi?

Ne.

Kratkotrajan bol i strah ne predstavljaju nikakvu opasnost za dijete.

Zašto doktor odbije kada ponudim da potpiše da je odgovoran ako dijete ima loše posljedice vakcine?

Potpisivanje nema smisla. Vakcina nije stvar izbora, ona je, naučno dokazano, najbolji interes djeteta. Odgovornost je i roditelja i zdravstvenog radnika da tu vakcinaciju obave na vrijeme i na najbolji mogući način. Ta odgovornost je zajednička i ne treba biti predmet pregovora ili pismenih garancija. Međusobno povjerenje je vazno za sve buduće situacije u kojima će nam pomoć ljekara biti neophodna.

Da li je tačna tvrdnja da svaka vakcina štiti 7 godina ako se zadnja prima sa 18 god to znači da čovjek poslije 26 godine nezaštićen ili samo može malo ublažiti bolest ukoliko se javi a ne štiti 100%

Neke štite doživotno, neke kraće, zbog toga se i radi revakcinacija. Ne zaboravite da je smisao imunizacije i u stvaranju kolektivnog imuniteta, kolektivne zaštite od bolesti. Ukoliko imate 95% i više populacije procijepljeno, onda su zaštićeni svi (i nevakcinisani i oni kojima je zaštita od vakcine istekla). Većina bolesti protiv kojih se vakciniše, ne zovu se slučajno dječije bolesti, jer se upravo javljaju najčešće među djecom, u kolektivima, vrtićima i školama.

Vakcinisanje sina MMR vakcinom nam je zakazano na njegov 13. mjesec. S obzirom na kontroverze koje prate pomenutu vakcinu, interesuje me da li da odgodim vakcinisanje dok beba lijepo prohoda i propriča?

Ne postoji veza između vakcine i usporenog razvoja djeteta. Vakcina i stimulisanje razvoja djeteta su dio paketa koji omogućuje nabolji mogući start života svakog djeteta.

Šta sadrži MMR vakcina? I zašto je toliko "opasna"?

Sadrži antigene protiv tri bolesti i najopasnija je za te viruse.

[Komponente MMR vakcine](#) i svih drugih vakcina možete naći [ovdje](#)

Ukoliko je beba nahlađena, odnosno zapušten joj nosić i sl. a primi neku od vakcina, koje su neželjene posljedice ?

Nema većih posljedica. Savjetujemo dojenje nakon primljene vakcine.

Da li i koliko su istinite tvrdnje da pojedine vakcine za posljedicu imaju cerebralnu paralizu i autizam, ili multiplu sklerozu, te o kojim je vakcinama riječ? Pitanje postavljeno zbog sudskog procesa, gdje su dokazani spomenuti navodi za autizam. Takođe još jedno pitanje. Da li je bolje dati djetetu celularnu ili acelularnu MMRP vakcinu (živu ili neživu)???

Jedini sudski proces koji je nedavno okončan je u stvari porekao sve tvrdnje oko štetnosti ove vakcine. Pogešno ste informisani oko celularne i acelularne vakcine – to nema veze sa živom i neživom vakcinom. Naš savjet je da poslušate svog pedijatra i koristite vakcinu koja se nalazi u distribuciji kroz domove zdravlja.

Veza između vakcine i autoimunih oboljenja? Ukoliko neko u porodici boluje od spektra autoimunih bolesti, npr. majka, kolike su šanse da će i dijete oboljeti od sličnih bolesti a da vakcina bude okidač tome?

Vakcina sigurno neće biti okidač. Autoimuno oboljenje majke nije kontraindikacija za vakcinisanje djeteta.

Budući da je kontraindikacija za vakcinaciju alergija na određeni sastojak, kako da znam da moje dijete nije alergično? Da li po Zakonu imam pravo zahtijevati da se urade pretrage koje će potvrditi isto? Dijete ne bih smjela vakcinisati bez potvrde da nije alergično.

Imate pravo, ali vrlo je upitno da li se u BiH vrše testovi na sve komponente vakcine, osobito na potencijalne alergene, koji se u vakcini nalaze mjerljivi u nanogramima. Na navedenom linku imate alergene i njihovu količinu po vakcini. Kao što vidite, uz DTP se spominje lateks (guma koja se može naći na čepu ampule ili kao zaštita vrha injekcije.) Da je beba alergična na gumu, vi biste primijetili do sad, jer je sigurno bila u dodiru.

Alergije nisu kontraindikacije za vakcine u redovnom programu imunizacije u BiH.

Sad malo razmislite, hoćete li tražiti potvrde i voditi dijete na testiranje prije nego mu ponudite jaja, smoki, kravlje mlijeko, antibiotik? Naravno da nećete, jer se alergije uoče nakon, a ne prije alergijske reakcije.

Ukoliko se ipak plašite alergijske reakcije, a ona se uvijek javlja unutar sat vremena nakon dodira sa alergenom, preporuka je da se zadržite u domu zdravlja, gdje postoji procedura i oprema za tretman teške alergijske reakcije – tj. anafilaktičkog šoka.

Alergija na jaja nije kontraindikacija za MMR vakcinu. Istina je da se jaja koriste u jednoj fazi razvoja vakcina protiv malih boginja (krizamak) i zaušnjaka. Dokazano je da ova vakcina ne uzrokuje alergijske reakcije.

Svaki dom zdravlja gdje se daje vakcina ima i set za anti-šok terapiju. Preporučuje se da se djeca koja su ranije imala teške reakcije u vidu anafilaktičkog šoka, odnosno kardio-respiratorni zasto

zbog alergije na jaja, zadrže pola sata nakon vakcinacije u domu zdravlja. Nakon tog perioda mogu slobodno da idu kući, jer se alergijska reakcije neće desiti nakon tog perioda.

Atopijski dermatitis nije kontraindikacija, osim za vakcinu protiv velikih boginja (variola vera) koje se ne koristi već skoro 50 godina. Ta bolest je iskorijenjena zahvaljujući vakcini.

Alergija na mlijeko [nije kontraindikacija za vakcine](#).

Od čega se sastoji pregled prije vakcine? Budući da dijete treba biti 100% zdravo, da li je potreban detaljan pregled da se utvrdi da je djetetov imunitet spreman podnijeti vakcinu, te da se neće stvoriti neka reakcija zbog moguće postojeće bolesti koja nema vidljive simptome? Da li je potrebno uraditi nalaze? Ovo pitam jer sam se sama uvjerila u jako slabe preglede prije vakcine, a sve više je slučajeva gdje su djeca oštećena vakcinama jer nisu bila potpuno zdrava. Ne mogu svi biti slučajnost. Kao roditelj strahujem jer su vakcine sve više povezane sa nastankom ozbiljnih bolesti, a ne mogu svi slučajevi biti izmišljeni i sve više govore da na kraju niko ne preuzima nikaku odgovornost. Pedijatri ne pitaju da li je dijete imalo reakciju na posljednu vakcinu, a istu su dužni prijaviti. Iako je autizam isključen kao nuspojava, da li je on ipak svrstan pod nuspojavu, sa objasnjenjem da vakcina može pokrenuti autizam ako mu je dijete sklono?

Nema razloga da se radi krvna slika niti detaljni pregled, jer iz zdravstvenog kartona se lako vidi koja djeca imaju trajne kontraindikacije za vakcinaciju. Isto vrijedi i za alergije. Ukoliko je dijete imalo popratne reakcije na prethodnu vakcinu, to stoji u njegovom kartonu, pa nema potrebe da pedijatar pita vas. Kontraindikacije su izuzetno rijetke. Djeca koja imaju "slabiju" krvnu sliku imaju više razloga da se vakcinišu jer su oni pod većim rizikom u slučaju da se zaraze bolešću. Ništa se neće desiti i ako se da vakcina djetetu koje je u početnoj fazi infekcije drugim uzročnikom. Danas se rutinski preporučuje vakcinacija i djece koja su zaražena HIV-om. Naravno, roditelje niko ne sprečava da prije zakazane vakcinacije zatraže detaljan pregled sa krvnom slikom, ako će im to pomoći da odgovorno i redovno imuniziraju djecu.

Sve vakcine u BiH koje se koriste u domovima zdravlja su prošle rigorozne kontrole od strane Svjetske zdravstvene organizacije, zemlje proizvođača i Agencije za lijekove i medicinska sredstva BiH. Nema ni jednog razloga za sumnju u kvalitet vakcina.

http://www.vaccinesafety.edu/Vaccines_Do_Not_Cause_Autism.htm

Je li sprovedeno kliničko ispitivanje od strane zdravstvenih institucija BiH za predmetno cjepivo prije uvoza i puštanja u promet? Molim naziv kliničke studije za sva cjepiva i uvid u iste? Gdje mogu pogledati i zahtjevati ovo?

Da. Proizvodnja vakcine je proces koji traje oko dvije godine. Tokom tog procesa, svaka doza vakcine se testira oko sto do tri stotine puta. Proizvođač garantuje da je vakcina u okviru propisanog standarda koji je mnogo viši nego za lijekove. Potom ispitivanja vrše nezavisni laboratoriji zemlje proizvođača i na kraju zemlje uvoznika.

<http://www.almbih.gov.ba/kontakt/>

<http://www.vaccinesafety.edu/components>

Da li je sprovedeno kliničko istraživanje o učincima sastojaka predmetnog cjepiva na dječji organizam i postoji li klinička studija o istom koja neoborivo dokazuje izostanak štetnih učinaka sastojaka cjepiva dugoročno na dječji organizam? Ako postoji, molim naziv i uvid u isto?

Naravno, samo što kliničke studije rijetko možete naći prevedene, a mnogo zavisi koje ključne riječi koristite u pretragama. Te studije su uglavnom na pub.med stranicama.

Evo [konkretno za čuveni timerosal](#), a na ovom linku imate gomilu kliničkih studija i za druge sastojke.

Ukoliko ne odlučim vakcinisati dijete, kakve preporuke imate za mene i za djetetovo zdravlje, jer kao roditelj želim mu pružiti najbolju njegu? Nadam se da ću brzo dobiti informacije.

Odlukom da odgodite ili odbijete primanje nekih vakcina, [preuzimate na sebe veliku odgovornost](#) koja može ugroziti zdravlje, pa čak i život vašeg djeteta. Svaki puta kad se vaše dijete razboli i vi:

- Pozovete hitnu pomoć;
- Vozite se u kolima hitne pomoći;
- Dođete u ambulantu hitne pomoći; ili
- Dođete kod ljekara svog djeteta ili u bilo koju ambulantu,

morate reći zdravstvenim radnicima da vaše dijete nije primilo sve vakcine koje su obavezne za njegov ili njen uzrast. Neka vam je knjižica sa upisanim vakcinacijama pri ruci tako da možete prijaviti koje je tačno vakcine vaše dijete primilo, čak i kada ste pod stresom.

Dodatni materijali dostupni su na sljedećim linkovima:

[Pitanja i odgovori o imunizaciji](#)

[Stručnjaci o vakcinama i imunizaciji 2014 \(video\)](#)

[Dr. Popović: “Dati roditeljima da odlučuju da li će njihovo ili drugo dijete oboljeti jer su odbili vakcinu, nije u najboljem interesu djeteta”](#)

[Dr. Radovanović: “Antivakcinalni procesi jačaju tamo gdje stručnjaci čute!”](#)

[O vakcinama i imunizaciji: O vakcinama i imunizaciji: pitanja, odgovori, materijali, savjeti](#)

[Federalna.ba: Odgovorite ljudima \(o vakcinama\)](#)